ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ

ΠΡΟΝΟΙᾼ

ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΥΡΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

ΕΤΟΣ Θ΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗι 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1919. ΑΡΙΘ. 189

ΟΜΙΛΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ

Ἠκούσατε τὸ Ἀπόστολον; Μᾶς λέγει· «Δοξάσατε δὴ τὸ Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ».

Πῶς εἶνε καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχή μας τοῦ Θεοῦ;

Διότι καὶ ταύτην καὶ ἐκεῖνο εἰς τὸν Θεὸν τὰ ὀφείλομεν, ὡς δημιουργὸν πάντων τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων. Ἀλλ᾽ αὐτὸ σημαίνει μόνον ὅτι ψυχὴ καὶ σῶμά μας προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ ἀπόστολος θέλει κυρίως νὰ ἐκφράσῃ ὅτι πρέπει καὶ νὰ ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν.

Καὶ ἐρωτῶμεν· μία ψυχή, ἡ ὁποία θέλει νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ εἶνε ἀξία τοῦ Θεοῦ, τί ὀφείλει νὰ κάμῃ;

Ἡ ἐπιστολὴ πρὸς Γαλάτας μᾶς δίδει τὴν σχετικὴν καθοδήγησιν. Ψυχὴ τοιαύτη εἶνε ἐκείνη, ἡ ὁποία παράγει τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος. Οἱ καρποὶ δὲ οὗτοι εἶνε ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη, ἡ ἐν Κυρίῳ χαρά, ἡ εἰρήνη, ἡ μακροθυμία, ἡ χρηστότης, ἡ ἀγαθοσύνη, ἡ πρᾳότης, ἡ ἐγκράτεια. Τοιουτοτρόπως ἡ ψυχὴ τοῦ ἀληθινοῦ πιστοῦ δὲν εἶνε μόνον ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ εἶνε τοῦ Θεοῦ, διότι ζῇ ἐν τῇ ἀληθείᾳ του καὶ ἐν τῷ νόμῳ του.

Ἀλληλένδετος πρὸς τὴν ψυχὴν ταύτην ὑποχρέωσις εἶνε καὶ ἡ ὑποχρέωσις διὰ τὸ σῶμα ἡμῶν, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἶνε καὶ τοῦτο τίμιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐν πρώτοις ὀφείλομεν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο δὲν δικαιούμεθα νὰ τὸ μεταχειριζώμεθα κατὰ τὰς ἰδίας μας ἀρεσκείας. Χριστιανοί, παραγγελόμεθα νὰ καλλιεργήσωμεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁλοκληρωτικῶς τὸν ἁγιασμόν· κατὰ δὲ τὴν Β'. πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολήν, ὁ ἁγιασμὸς οὗτος πρέπει νὰ περιλάβῃ καὶ ὁλόκληρον τὸ σῶμά μας.

Πῶς θὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο;

Ἐὰν μήτε ἡ ὅρασίς μας, μήτε ἡ ἀκοή μας, μήτε ὁ στόμαχός μας, μήτε ἡ ὄσφρησίς μας, μήτε ἡ ἀφή μας, μήτε κανὲν μέλος τοῦ σώματός μας, μήτε καμμία σωματική μας κίνησις καὶ ἐνέργεια ὑπηρετῇ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς σωματικάς μας χρείας μετὰ ἐγκρατείας καὶ ἁγνότητος συμφώνως πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ἔχει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Θέλομεν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἀξίαν ταύτην;

Ὁ Παῦλος παρομοιάζει τὸ σῶμα τοῦ χριστιανοῦ μὲ ναὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται λοιπὸν μήτε νὰ καταφρονῶμεν, μήτε νὰ μολύνωμεν καὶ βεβηλώνωμεν τὸν ναὸν τοῦτον. Ἀφοῦ ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἔνοικον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὑποχρεούμεθα νὰ τὸ διατηρῶμεν εἰς πλήρη ἠθικὴν καθαρότητα, ἀπομακρύνοντες ἀπ' αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι ἤθελε τὸ κηλιδώσῃ καὶ ἐπ' ἐλάχιστον.

Ἀλλ' αἱ ἀδυναμίαι τοῦ σώματος;

Ἡ ἔνστασις δὲν ἠμπορεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν σωματικὴν ἁμαρτίαν. Ἡ κατ' αὐτῆς νίκη ἀπαιτεῖ βεβαίως ἀγῶνα. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐσταυρώθη ὁ Χριστός, διὰ νὰ χορηγήσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμιν ὄχι μόνον νὰ δαμάσωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ νεκρώσωμεν τὰς ἁμαρτωλὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας.

Οἱ νομίζοντες ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἐπιεικὴς πρὸς τὰς ἁμαρτίας τοῦ σώματος, καὶ ὅτι δὲν ἔχει μεγάλας ἀξιώσεις διὰ τὰς ἠθικὰς ὑποχρεώσεις τοῦ σώματος τούτου, εὑρίσκονται εἰς οἰκτρὰν πλάνην. Δὲν ἀκούουν τὸν Παῦλον; Τί λέγει οὗτος; «Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν *μέλη Χριστοῦ ἐστι;*» Καὶ ἐπάγεται τὸ φρικτὸν τοῦτο. «Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη;» Ἀναλό-

γως θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ καὶ δι' ἐκεῖνον, ὅστις τὸ σῶμά του καταδαπανᾷ καὶ κατατρίβει εἰς τὴν μέθην, τὴν χαρτοπαιξίαν, τὴν κλοπήν, τὴν ἁρπαγὴν ἢ οἱανδήποτε ἄλλην ἀνομίαν.

Καὶ διατί τὰ σώματα ἡμῶν εἶνε μέλη τοῦ Χριστοῦ;

Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶνε σῶμά του, καὶ ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν μέλη τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ καὶ διότι εἰς τὸ σῶμά μας διὰ τῆς θείας κοινωνίας εἰσέρχεται σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, προωρισμένου ν' ἁγιάζῃ τὴν σάρκα ἡμῶν καὶ τὸ αἷμα.

Ὑποτεθείσθω, ὅτι μᾶς παρηκολούθει μία ἐξουσία ἔχουσα ὅλα τὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ μας, τῆς ἀγάπης μας καὶ τοῦ φόβου μας. Δὲν θὰ ἐκανονίζομεν μὲ πᾶσαν εὐλάβειαν τὴν διαγωγὴν καὶ τὰ διαβήματά μας, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην δὲν θὰ κατενικῶμεν πᾶσαν συνήθειαν, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς ἐκθέσῃ εἰς τὰ ὄμματα αὐτῆς; Καὶ ὅταν εἰς ἡμᾶς ὡς χριστιανοὺς ὑπάρχῃ τι κατὰ πολὺ ἰσχυρότερον καὶ ἀνώτερον· ὅταν ὄχι μόνον εἰς τὴν ψυχήν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σῶμά μας ἔρχεται καὶ ἐγκαθιδρύεται αὐτὸς ὁ Χριστός, φροντίζων συγχρόνως νὰ μᾶς λέγῃ: προσέξατε! ψυχή σας καὶ σῶμά σας εἶνε πλέον ἰδικά μου, καὶ ὀφείλετε νὰ τὰ διατηρῆτε ἄξια ἐμοῦ, ποῖος δὲν ἔχει τὸ καθῆκον ὅπως διὰ πάσης προσπαθείας καὶ φιλοτιμίας δειχθῇ συνεπὴς πρὸς τὴν ἀξίωσιν ταύτην τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ καὶ Κριτοῦ του;

Δυστυχῶς τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην δὲν κατανοοῦμεν σύμφωνα μὲ ὅλην της τὴν σπουδαιότητα· πολλοὶ δὲ καὶ δὲν τὴν λαμβάνουν διόλου ὑπ' ὄψιν των εἴτε δι' ἔλλειψιν διδασκαλίας, εἴτε διότι αὕτη λησμονεῖται καὶ σβύνει μέσα εἰς τοὺς θορύβους καὶ τοὺς ὀλεθρίους ἐπηρεασμοὺς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν τροποποιεῖ, οὔτε ἐλαφρύνει, οὔτε ἀποσύρει τὰς ἀπαιτήσεις του, τὰς ὁποίας ἐφρόντισε νὰ μᾶς διατυπώσῃ εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του καὶ νὰ τὰς σφραγίσῃ μὲ τὸ αἷμα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ του. Καὶ διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἐνοχὴν καὶ τὴν τιμωρίαν, εἷς καὶ μόνος ὑπάρχει τρόπος: τὸ νὰ συμμορφωθῶμεν μὲ πᾶσαν προθυμίαν καὶ εὐλάβειαν διὰ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἁγνότητος εἰς τὴν ὑψηλὴν ταύτην παραίνεσιν τοῦ ἀποστόλου: «δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ».

Η ΑΝΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ἡ πιθανότης, ἥτις ἐπλήρου ἀγωνίας πᾶσαν χριστιανικὴν καρδίαν κατὰ τὸν Βαλκανικὸν Πόλεμον, ὅτε τὰ τηλεβόλα τῆς Τσατάλτζας ἠκούοντο ἐκ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐφαίνετο δυνατόν, ὅτι ὁ νικηφόρος στρατὸς τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων, θὰ διέλυε τὰς μαγγανείας τῶν 450 ἐτῶν καὶ θὰ εἰσήρχετο ἐντὸς τῆς πόλεως διὰ τῆς Χρυσῆς Πύλης, ἥτις ἀκόμη εἶνε διὰ μοχλῶν κεκλεισμένη,—ἡ πιθανότης αὐτη ἔχει ἤδη καταστῇ πραγματικότης, καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις εὑρίσκεται, τέλος, εἰς χριστιανικὰς χεῖρας. Θὰ εἴμεθα ὀλιγώτερον ἢ χριστιανοί, ἐὰν τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν ἐνέπνεε τὰς ὑψίστας τῶν ἐλπίδων, ὅτι, μὲ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Πόλεως, εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ ἀνάκτησις καὶ ἐκείνου, ὅπερ διὰ τὰς χριστιανικὰς καρδίας εἶνε ὁ μεγαλήτερος στέφανος τῆς δόξης, ἤτοι τῶν ναῶν, ἐν τοῖς ὁποίοις ἄλλοτε ἐτελεῖτο ἡ λατρεία τῆς Πίστεως ἡμῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῦ ναοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες φιλοστόργως ἀπεκάλουν «Μεγάλην Ἐκκλησίαν», τοῦ Ναοῦ «τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας». Δὲν θὰ ἐπεθυμοῦμεν οὔτε ῥανὶς τοῦ πολυτίμου αἵματος τῶν ἀνθρώπων νὰ χυθῇ πρὸς ἀνάκτησιν τούτων, διότι τὸ τοιοῦτο θὰ ἀντέκειτο πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἕτερος τρόπος μᾶλλον εἰρηνικός;

Ἔχομεν ἆρά γε ἀρκούντως ἐννοήσει τὴν συμβολικὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τέχνην τῶν ναῶν τούτων; Ὁ Fergusson ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀναφέρει τὸ ἀξιοπερίεργον, ὅτι, ἂν καὶ ἐν διαστήματι τεσσάρων αἰώνων οἱ Τοῦρκοι ἔκτισαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑκατὸν τοὐλάχιστον τεμένη, οὐδ' ἅπαξ ἀντέγραψαν τὸν ἐν Αἰγύπτῳ, Περσίᾳ καὶ Ἰνδίαις ἢ ἐν Ἰσπανίᾳ Ὀθωμανικὸν ῥυθμόν, ἀλλὰ πάντα εἶνε ἀντίγραφα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀκριβῆ τῆς Ἁγίας Σοφίας· ἐν τούτοις «οὐδὲ ἓν πανομοιότυπον ὑπάρχει, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὑπὸ χριστιανικῶν χειρῶν ἀνεγερθέν». Οἱ Τοῦρκοι «ἀντελήφθησαν εὐθὺς τὰς καλλονὰς αὐτῆς». Ὅπως δὲ ἡ συγκινητικὴ τοῦ Ναοῦ ἱστορία καὶ αἱ ἐλπίδες, τὰς ὁποίας ἐμπνέει, εἶνε μοναδικαί, οὕτω καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ Ἁγία Σοφία εἶνε μοναδική.*

Ἀναμιμνήσκει ἀπολύτρωσιν ἐκ φοβεροῦ κινδύνου, καθότι τὰ ἀρχικὰ αὐτῆς θεμέλια ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (ἐγείραντος

---

*) Σημ. Ε. Κ. Δὲν ἀκριβολογεῖ ὁ Fergusson.

ἐπίσης τὸν Ἅγιον Πέτρον ἐν Ῥώμῃ) τὸ ἑπόμενον ἀπὸ τῆς Α΄· ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἔτος, ἤτοι τῷ 326 μ. Χ., ἡ δὲ ὀνομασία «Ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας» ὑπαινίσσεται τὴν Σύνοδον ἐκείνην καὶ τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς θέσεως ἐθνικοῦ ναοῦ, ὡς σύμβολον τοῦ θριάμβου τῆς Πίστεως τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν εἰδώλων, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀθανάσιος τόσον ὡραῖα ὕμνησεν ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ περὶ «Ἐνσαρκώσεως». Καὶ ὅτε κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα, ἐν ἔτει 532, καθ᾿ ὁλοκληρίαν κατεστράφη ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀνηγέρθη ἐκ νέου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς προσωπικὴ ἐξιλέωσις, ὡς ἀνάμνησις τῆς ἐπανακτηθείσης εἰρήνης, ὡς ἡ λαμπροτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα θυσία εὐχαριστίας πρὸς τὸν Παντοκράτορα. Ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ ἡ ἀρχικὴ Βυζαντινὴ Χριστιανικὴ τέχνη φθάνει, οὕτως εἰπεῖν, δι᾿ ἑνὸς ἅλματος, εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πᾶσα μεταγενεστέρα Βυζαντινὴ τέχνη ἄρχεται παρακμάζουσα. Πᾶν ὅ,τι ἡ χριστιανικὴ εὐσέβεια, ἡ χριστιανικὴ τεχνικὴ δεξιότης καὶ οἱ αὐτοκρατορικοὶ πόροι ἠδύναντο νὰ ἐπιτελέσωσι, προσεφέρετο χάριν τῆς ὡραιότητος καὶ τοῦ πλουτισμοῦ αὐτῆς. Εἶνε ἀδύνατον ἡμεῖς σήμερον νὰ φαντασθῶμεν τὴν πραγματικὴν τοῦ Ναοῦ τούτου λαμπρότητα μετὰ τεσσάρων καὶ ἡμίσεως αἰώνων ξένην κατοχὴν ἔχουσαν ἐχθρικὴν τὴν πίστιν, μὲ τὰ ψηφιδωτὰ ἐπικεκαλυμμένα, τὰ παράθυρα παραμορφωμένα ἢ ἐμφραγμένα, ἐλλείποντα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ αὐτοῦ κοσμήματα καὶ τὰ χριστιανικὰ αὐτοῦ σύμβολα ἀντιπαρατιθέμενα, ἀνὰ πᾶν βῆμα, πρὸς τὰ μωαμεθανικά. Ἐν τούτοις περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι, ὡς χριστιανικὸς Ναός, εἶνε ἀκατάλυτος. «Τὸ οἰκοδομητικὸν αὐτῆς σχῆμα», γράφει τις, «ἀντέστη πάντοτε πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μωαμεθανικῆς λατρείας. Ὁμοιάζει πρὸς ἕνα δυνατὸν αἰχμάλωτον ἀεννάως διαμαρτυρόμενον σιωπηλῶς διὰ τὰς ἀλύσσεις του». Πολλὰ μαρτυροῦσι τοῦτο· ὑπεράνω τῆς κεντρικῆς θύρας τῆς εἰσόδου ὑπάρχουσιν αἱ λέξεις: «Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων», καὶ ὑπεράνω τούτου μέγα ψηφιδωτὸν παριστῶν τὸν Χριστόν. Καὶ πολὺ ὑπεράνω τῆς λαμπρᾶς ἁψῖδος, ὑπὸ τὴν ἀμυδρῶς φωτιζομένην στέγην, ὑπάρχει ἐκεῖνο, ὅπερ εἶνε ἀδύνατον νὰ καταστραφῇ χωρὶς νὰ καταστραφῇ καὶ αὐτὸς ὁ Ναός, ἡ κολοσσαία ἐκ ψηφιδωτοῦ μορφὴ τοῦ Παντοκράτορος, ἡ Μορφή, ἡ τόσον πολύτιμος διὰ τὴν κρατίστην Βυζαντινὴν Ἐκκλησιαστικὴν τέχνην, μὲ τὴν δεξιὰν Αὐτοῦ ἐκτεινομέ-

νην, ὡς ἀνέκαθεν, ὅπως εὐλογήσῃ. Δὲν εἶνε ἀξιοπερίεργον τὸ ὅτι ἡ χριστιανικὴ παράδοσις ἀναφέρει πῶς ἄγγελός τις ἀπεκάλυψε τὸ σχέδιον τοῦ ἐναερίου, ἀξιοθαυμάστου θόλου, πῶς ἄγγελός τις παρέμεινε παρὰ τὰ ἐργαλεῖα τῶν ἐργατῶν μέχρι τῆς ἐπανόδου αὐτῶν, ἐπειδὴ ἠργοπόρησαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, πῶς αὐτὸς ὁ Ἰουστινιανὸς τόσον ἐθαμβώθη, ὅταν εἶδε τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὀνείρων του, ὥστε ἀνεφώνησε: «Δόξα τῷ Θεῷ, τῷ καταξιώσαντί με τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελέσαι. Νενίκηκά σε Σολομών», Ὡς λέγει ὁ Fergusson, «παραμένει ἀκόμη ἄλυτον τὸ ζήτημα, ἂν ὑπάρχῃ Ναὸς οἱασδήποτε ἐποχῆς, τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὁποίου εἶνε τόσον ὡραῖον, ὡς τὸ τοῦ ἀξιοθαυμάστου τούτου δημιουργήματος τῆς Βυζαντινῆς τέχνης». Μὲ ἐσωτερικὸν πλάτος πλέον τῶν 110 ποδῶν, ἀπολῆγον εἰς ἁψίδα ἀπέχουσαν πλέον τῶν 200 ποδῶν ἀπὸ τῶν δυτικῶν θυρῶν· μὲ ἁψῖδα, θόλον, κίονας, κλίτη, στοάς, τὰ πάντα μὲ τὰς τελειοτέρας τῶν ἀναλογιῶν, μὲ πλούτη πολυτίμων λίθων, μὲ παραστάσεις ἐκ ψηφιδωτοῦ εἰλημμένας ἐκ τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης, τὸν μέγαν νάρθηκα, τὸν ἔξω νάρθηκα, τὸ Βαπτιστήριον, τὴν μεγάλην περιοχήν, ἡ ὁποία περιελάμβανε καὶ τὸν Ναὸν τῆς Οὐρανίας Εἰρήνης, τὴν Ἁγίαν Εἰρήνην, θεωρούμενον ὡς ἡνωμένον μετὰ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα,—ἡ φαντασία ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιπαραστήσῃ ἢ νὰ ἐννοήσῃ ὅλην τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν εὐσέβειαν, ἃς ἐνέπνεεν ὁ Ναός, ὅστις τόσον στενῶς συνεδέετο μετὰ τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῆς παραδόξου ἐκείνης πόλεως τῶν δυνατῶν ἀντιθέσεων: φωτὸς καὶ σκιᾶς, πίστεως καὶ διχονοίας, συνέσεως καὶ κακίας, ἡρωϊσμοῦ καὶ χαμερπείας, ἀληθείας καὶ ψεύδους,—τῆς μεγάλης Χριστιανικῆς Ῥώμης, ἥτις ἀνηγέρθη, ὅπως διερμηνεύσῃ τὴν παγκόσμιον κυριαρχίαν τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ἥτις κατεστράφη, τέλος, ὡς Χριστιανικὴ Πόλις, μᾶλλον διότι ἐστερεῖτο ἐσωτερικῆς πίστεως, ἢ ἕνεκα τῶν ἀγρίων ἐξωτερικῶν ἐπιθέσεων τῶν Ὀθωμανῶν.

*«**Δὲν δύναταί τις νὰ φαντασθῇ Χριστιανικὴν Κωνσταντινούπολιν ἄνευ Χριστιανικῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν μέσῳ αὐτῆς.***

Θὰ ἦτο εὐκολώτερον νὰ φαντασθῇ τις τὴν Ῥώμην ἄνευ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τὸ Λονδῖνον ἄνευ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ναὸς καὶ Πόλις ἔμειναν ἡνωμένοι καθ' ὅλας τὰς περιπετείας τῆς ζωῆς καὶ τῆς τύχης των. Κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα ὁ πρῶτος ναὸς κατεστράφη.

*Ἀνηγέρθη ἐκ νέου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκ πεποιθήσεως εἰς τὴν σοφίαν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, ὡς ἰδεώδη καλλιτέρας μελλούσης ἐποχῆς, μίαν ὁλόκληρον γενεὰν πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ. Ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐξεσφενδόνιζε τὰς ἀπειλὰς ἐκείνας ἐναντίον τῆς χλιδῆς καὶ τῆς ἀδιαφορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτις τέλος ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐξορίαν καὶ εἰς τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐνταῦθα συνέρχονται αἱ οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, αἵτινες ἐνεθάρρυνον τὸν χαρακτηρίζοντα τοὺς Βυζαντινοὺς φανατισμὸν διὰ τὰ δόγματα μᾶλλον, ἢ διὰ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Ἐνταῦθα ἔφθασαν, ἡμέραν τινά, σπουδαίαν διὰ τὴν ἀνθρώπινον ἱστορίαν, οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Βλαδιμήρου, τοῦ Ρώσσου αὐτοκράτορος, πρὸς εὕρεσιν νέας θρησκείας διὰ τὴν μικρὰν νέαν δύναμιν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Καὶ ὁ Βλαδίμηρος κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ τοὺς λόγους των: «Ἡ ἐκεῖ λααρεία ὑπερβαίνει τὴν τῶν ἄλλων χωρῶν». Ἐντὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας συνετελέσθη τὸ Σχίσμα μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐνταῦθα οἱ πολεμισταὶ τῆς Τετάρτης Σταυροφορίας (καὶ δὴ τὴν πρωΐαν τοῦ Πάσχα) ἐβεβήλωσαν αὐτὴν δεικνύοντες τὴν παραφροσύνην, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἀγάγῃ ἡμᾶς θρησκευτικὸς φανατισμός. Ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἀλησμόνητον ἐκείνην νύκτα, πρὸ τῆς πτώσεως, **Κωνσταντῖνος ὁ δωδέκατος** συνήθροισε τὸν στρατόν του διὰ τὴν τελευταίαν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, πρὸ τοῦ μεγάλου αὐτῶν Πάθους, καὶ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ναοῦ πρὸς τὰ τείχη, ἵνα ἀποθάνωσιν ἐκεῖ. Ὑπάρχει παράδοσις, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κατακτητὴς Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β΄. εἶδε κατὰ τὴν ὥραν τῆς νίκης Ὀθωμανὸν στρατιώτην νὰ καταστρέφῃ ψηφιδωτά τινα διὰ τῆς ἀξίνης του. «Ἄφησε αὐτὰ ἥσυχα», ἀνεφώνησεν, ἐν ᾧ ταὐτοχρόνως ἐφόνευσεν αὐτόν. «Ποῖος εἰξεύρει, ἂν εἰς ἄλλην ἐποχὴν δὲν θὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλην θρησκείαν ἐκτὸς τῆς τοῦ Ἰσλάμ;» Ἡ προφητεία αὕτη περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ἠκούσθη πλέον ἢ ἅπαξ ἐκ Μωαμεθανικῶν χειλέων.*

Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι ναοί, οἵτινες ἔχουσιν ἱερὰς καὶ ἐμπνευσμένας ἀναμνήσεις. Καὶ τοιοῦτοι εἶνε ***ἡ Ἁγία Εἰρήνη,*** *πλησίον τῆς* ***Ἁγίας Σοφίας,*** *εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Γυναικωνίτου, ὅπου ὁ Πατριάρχης Ἀλέξανδρος προσηυχήθη, ὅπως διὰ σημείου φανερωθῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἀρείου ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ὅτε*

ἀμέσως κατόπιν συνέβη ὁ θάνατος τοῦ Ἀρείου. Τὴν σήμερον ἡ Ἁγία Εἰρήνη δὲν εἶνε μουσουλμανικὸν τέμενος, ἀλλὰ χρησιμεύει ὡς ὁπλοθήκη. Ὑπάρχει ἐπίσης ὁ ναὸς ***τῆς Θεοτόκου,*** *ὁ μόνος χριστιανικὸς ναός, οὐδέποτε μολυνθεὶς διὰ μετατροπῆς αὐτοῦ εἰς ναὸν ἄλλης πίστεως, καὶ ἐν ᾧ οὐδέποτε ἔπαυσε τελουμένη ἡ λατρεία.*

Εἶνε ἀκόμη ***ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Στουδίου*** *πλησίον τῆς Χρυσῆς Πύλης, μὲ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ Θεοδώρου, τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκείνου καλογήρου, ὅστις ἀφόβως ἀντιμετώπισε τὴν ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ΣΤ΄. χάριν τῶν διαταγῶν τοῦ Θεοῦ. Εἶνε* ***ὁ Ναὸς τῆς Χώρας*** *κτισθεὶς ὑπὸ τῶν καταδιωκομένων χριστιανῶν πολὺ πέραν τῶν πυλῶν τοῦ Βυζαντίου, πλησίον τῆς Πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως, μὲ τὸν κολοσσαῖον Χριστὸν εἰς τὴν ἁψῖδα καὶ μὲ τὰς ἀθανάτους ἀναμνήσεις τῶν μαρτύρων, τῶν ὁποίων τὰ λείψανα περιέκλειεν. Οἱ ἀπομένοντες ναοὶ ἀξίζουσι τὸν κόπον, ὅπως ἀνακτηθῶσι διὰ τὴν χριστιανικὴν λατρείαν. Ἀλλ' ἡ* ***Ἁγία Σοφία,*** *ἡ* ***«Μεγάλη Ἐκκλησία»*** *ἀντιπροσωπεύει πολὺ πλειότερον ἁπάντων τούτων τὴν Πίστιν, ἥτις ἐμαρτύρησεν, ἔπαθε καὶ ἀπέθανε, καὶ θὰ ἐγερθῇ καὶ πάλιν ἐξηγνισμένη καὶ δυνατή. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς Πίστεως προέρχεται ἡ παροῦσα ζωὴ καὶ ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ἐπικειμένη νίκη καὶ κυριαρχία τοῦ ἐνθρονισμένου Παντοκράτορος. Ἐπὶ δισχίλια σχεδὸν ἔτη ἐξέπεμπεν ἀφόβως ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαϊκῶν τειχῶν διὰ μέσου τῶν διαυγῶν ὑδάτων τοῦ Μαρμαρᾶ τὸ σύνθημα: «****Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ****».*

Θὰ ἦτο πράγματι ἀξιοθρήνητον λάθος, ἐὰν τὰ μέσα, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ διπλωματία τῶν Χριστιανῶν ἀπετύγχανον νὰ ἀνακτήσωσι τοιοῦτον ἱερὸν τέμενος Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἐλπίδος.

[Ἐκ τῶν «Church Times» Ἰαν. 17, 1919.— Κατὰ μετάφρ. Εἰρ. Ἀντ. Κινδύνη].

REV. T. A. GURNEY, M. A.

Συνεπείᾳ εἰδήσεως, καθ' ἣν ὁ ἐν ΚΠόλει ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας σοβαρῶς κινδυνεύει νὰ ἀφεθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἡ Γενικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑταιρείας πρὸς σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (Anglican and Eastern Association) συνελθοῦσα τῇ 18 Δεκ. 1918 ἐξέλεξεν Ὑποεπιτροπήν, εἰς τὴν ὁποίαν παρέσχε τὴν πληρεξουσιότητα νὰ ἐνεργήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐπιβαλλόμενα, ὅπως ἐξασφα-

λισθῇ ἡ ἀπόδοσις τοῦ ναοῦ εἰς τὴν χριστιανικὴν λατρείαν. Κατὰ τὸν «The Guardian», μέλη τῆς Ὑποεπιτροπῆς ἐξελέγησαν οἱ ἑξῆς: Mr. Athelstan Riley, H. J. Fydes-Clinton, J. A. Douglas, Canon Masterman, Καθηγ. H. J. White, Canon T. A. Lacey, Archdeacon Hulton. Πρὸς τούτοις προσεκλήθησαν νὰ μετάσχωσιν οἱ κ. κ. Dr. Barrows, Penderel-Brodhurst (ἐκδότης τοῦ «The Guardian), Dr. Hermitage Day, καὶ H. W. Hill, καὶ ἀντιπρόσωποι καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ δογμάτων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ προμνημονευθέντες συνῆλθον εἰς προκαταρκτικὴν συνεδρίαν τῇ 27 Δεκ., καθ' ἣν ὁ Γραμματεὺς ἀνέφερεν ὅτι συνεννοήθη μετὰ τοῦ κ. Γενναδίου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν ἑτέρων ὀρθοδόξων Πρεσβειῶν, οἵτινες καὶ ὑπεσχέθησαν διπλωματικὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐνέργειαν, ὡς καὶ τῶν ἐν Λονδίνῳ ὀρθοδόξων κληρικῶν τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσίας, Ἑλλάδος καὶ Σερβίας, ἵνα ἐρωτήσῃ αὐτοὺς ἐὰν θέλωσι νὰ μετάσχωσιν ἐνεργείας, ἣν ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας. Ἀνέφερε πρὸς τούτοις ὅτι ἦλθεν εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ διαφόρων ἀντιπροσώπων τῶν Ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν, καὶ ὅτι ἔλαβεν ἐπιστολὰς μετ' ἐκφράσεων ἐνδιαφέροντος, ὑποσχέσεων ὑποστηρίξεως καὶ μετοχῆς εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Ἐπιτροπῆς παρὰ πολλῶν, ἐν οἷς ὁ Ἐπίσκοπος Winchester, ὁ κ. Shakespeare (Baptist Union), ὁ Lord Bryce, ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Λονδίνου, ὁ colonel Sir R. Williams, ὁ Dr. Horton (Congregational Union), καὶ ὁ E. Wood, ὁ δὲ Ἀρχιεπ. Καντερβουρίας ἐνέκρινε τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἧς Γραμματεῖς ὡρίσθησαν ὁ H. J. Fynes-Clinton καὶ ὁ J. A. Douglas. Συγχρόνως ἀπεφασίσθη νὰ παρακληθῇ ὁ Λόρδος Bryce ν' ἀποδεχθῇ τὴν προεδρείαν αὐτῆς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ οὕτω καταρτισθεῖσα Ἐπιτροπὴ συνῆλθεν εἰς συνεδρίαν τῇ 3 Ἰαν., καθ' ἣν ἀνεκοινώθη ὅτι ὁ Λόρδος Bryce ἀπεδέχθη τὴν προεδρείαν, καὶ ὅτι ἔγεινε συνεννόησις μετὰ τοῦ κ. Lethaby καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτόνων πρὸς σύνταξιν ὑπομνήματος ὑπὸ ἀρχιτεκτόνων καὶ ἄλλων ἐνδιαφερομένων διὰ τὸ ζήτημα ἀπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἐπόψεως. Συγχρόνως ὁ κ. Fynes-Clinton ἀνέγνω ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιεπ. Καντερβουρίας συνιστῶντος τὴν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀποστολὴν Ὑπομνήματος ὑπογεγραμμένου ὑπὸ τριακοντάδος που ἐκ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ τὰ πρῶτα φερόντων.

Μετὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη ὅπως Ὑποεπιτροπὴ συντάξῃ τὸ Ὑπόμνημα καὶ ὑποβάλῃ αὐτὸ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον μετὰ τῆς συστάσεως ὅπως ὡς τάχιστα ἀποσταλῇ καὶ δημοσιευθῇ. Ἐπ ἴσης ἐκρίθη, ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ προκληθῇ δημοσιογραφικὴ ὑποκίνησις ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ναοῦ εἰς τὴν χριστιανικὴν λατρείαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐψηφίσθη ποσὸν ἐκ 1000 λιρῶν στερλινῶν. Ἐπὶ τούτοις ἕτερον ὑπόμνημα ἐκρίθη ὅπως διαβιβασθῇ πρὸς ὑπογραφὴν εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς ἁπάσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μετὰ τῆς παρακλήσεως νὰ ἐκφωνηθῶσι σχετικὰ κηρύγματα, συνταχθῶσι προσευχαί, διαβιβασθῶσιν ὅποι δεῖ παρακλήσεις, καὶ δημοσιευθῶσι προτροπαί. Συγχρόνως ἐνεκρίθη ὅπως σχηματισθῇ Ἐπιτροπὴ ἐκ βουλευτῶν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ζητήματος, ἄλλη δ' Ἐπιτροπὴ μεταβῇ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω εὐθὺς ἐδημοσιεύθη ὅτι ἔμελλε νὰ γείνῃ συγκέντρωσις τῆς English Church Union τῇ 23 Ἰαν. ἐν τῷ Canon-street Hotel, καθ' ἣν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑποκόμητος Halifax θὰ ὡμίλουν ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἀπόδοσις τοῦ ἐν ΚΠόλει ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας» οἱ ῥήτορες: ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ὀξφόρδης, ὁ κ. Athelstan Riley, ὁ κ. R. M. Burrows, ὁ κ. D. Litt, καὶ ὁ κ. D. H. Douglas. Ἡ συγκέντρωσις θὰ ἐγίνετο ἄνευ εἰσιτηρίων, προσκληθέντος δι' εἰδικοῦ ἀνακοινωθέντος παντὸς συμπαθοῦντος πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς.

Ἐκ τῆς ἀφορμῆς ἀκριβῶς ταύτης ἐδημοσιεύθη τὸ ἀνωτέρω ὡραῖον ἄρθρον τοῦ Rev. A. Gurney.

Πλείονας λεπτομερείας περὶ τῶν ἐν τῷ ἀγγλικῷ τύπῳ γραφέντων καὶ περὶ τῆς συγκεντρώσεως θὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῷ ἑπομένῳ φύλλῳ.

Η ΥΜΟΜΟΝΗ

Ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ ἄνθρωποι, οἵτινες, εἴτε ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐπιτετηδευμένης καὶ πλαστῆς φιλίας, εἴτε διὰ κεκηρυγμένης ἔχθρας, ἐπιζητοῦσιν ὅπως πικρὰς τὰς ἡμέρας τοῦ βίου ἡμῶν καταστήσωσιν· ἄλλοι διὰ διαφόρων τεχνασμάτων, σοφισμάτων καὶ ψευδολογιῶν παρεξηγοῦντες τὰς προθέσεις, τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα

ἡμῶν καὶ εἰς στενοχωρίας παντοειδεῖς ἐμβάλλοντες, εὑρίσκουσι χαρὰν ἐν τῇ θλίψει ἡμῶν· ἕτεροι δὲ ἄνευ πικρᾶς προθέσεως στενοχωροῦσιν ἡμᾶς λόγῳ ἐξωτερικῶν ἰδιοτροπιῶν, τὰς ὁποίας πλημμελὴς ἀνατροφὴ ἢ ἐπιπολαιότης παρήγαγε καὶ ἐστερέωσε παρ᾿ αὐτοῖς.

Τί θὰ προφυλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀπογοητεύσεως, τῆς μνησικακίας καὶ τῆς ἐκδικήσεως, ἀπὸ τοῦ γογγυσμοῦ, τῆς μεμψιμοιρίας καὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ εἰρημένοι ἐπιζητοῦσι νὰ κατακρημνίσωσιν ἡμᾶς; Τί θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἱκανοὺς ὥστε, κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Θεανθρώπου, νὰ κτώμεθα τὰς ψυχὰς ἡμῶν, νὰ κατέχωμεν δηλονότι καὶ διατηρῶμεν αὐτὰς οἷαι ἐδημιουργήθησαν καὶ προωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐλεύθεραι, γενναῖαι, ἀξιοπρεπεῖς; Οὐδεὶς ἐχέφρων θὰ ἀντιλέξῃ ὅτι ἄλλο μέσον πρὸς τοῦτο, πλὴν τῆς ὑπομονῆς, ὑπάρχει.

Ὑπό τινων οἱ ὑπομένοντες θεωροῦνται ὡς ἀδύνατοι κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν θέλησιν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές· τοὐναντίον ἡ ὑπομονὴ φανερώνει δύναμιν διανοίας καὶ γενναιότητα χαρακτῆρος· ὁ ὑπομένων φιλοσοφεῖ καὶ διακρίνει ὅτι πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν κατεδαπάνων καὶ χρόνον καὶ δυνάμεις εἰς ἔριδας ἀτελευτήτους καὶ ἀνωφελεῖς, δὲν κατήρχοντο εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν μικροτήτων, αἱ ὁποῖαι περιεκύκλουν αὐτούς, ἀλλὰ κατ᾿ εὐθεῖαν ἐβάδιζον πρὸς τὸν ὑψηλὸν σκοπόν, ὃν ἔταξαν ὡς πρόγραμμα τοῦ βίου αὐτῶν καὶ ὡς γνώμονα τοῦ βίου εἶχον τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως, ἥτις ἐπεζήτει τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ὁ ὑπομένων ἀντιλαμβάνεται καλῶς ὅτι πᾶν μέγα καὶ ὠφέλιμον ἐπετελέσθη ἐν τῷ κόσμῳ διὰ μέσου μυρίων προσκομμάτων καὶ ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα ἐξουδετέρου καὶ ὑπερενίκα ἡ προσήλωσις τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας εἰς ὑψηλὰς ἰδέας καὶ πεποιθήσεις εἰς εὐγενῆ ἰδανικά· ὁ ὑπομένων κατανοεῖ ὅτι ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀτομικῶν πικριῶν καὶ στενοχωριῶν εἶναι δεῖγμα ἐπιμονῆς εἰς καθήκοντα πολλῷ ὑπέρτερα τοῦ ἀτομισμοῦ· ὁ ὑπομένων ἐν τέλει κερδίζει τὴν κατὰ τοῦ προσβάλλοντος νίκην, διότι οὗτος, βλέπων ὅτι τὰ τεχνάσματα αὐτοῦ δὲν τελεσφοροῦσιν, ἀλλὰ θεωροῦνται ἀνάξια προσοχῆς, ἀναγκάζεται ὅπως σκεφθῇ ψυχραιμότερον καὶ ὀρθότερον καὶ παραιτήσῃ τὰς μικροπρεπεῖς αὐτοῦ μεθόδους.

Τὸ μόνον λοιπὸν φάρμακον, ὅπερ τονώνει τὴν διάνοιαν καὶ κρατύνει τὴν καρδίαν εἰς τὸ νὰ ὑπομένωσι πᾶν ἀντίξοον καὶ νὰ μὴ

ἐπηρεάζωνται, μηδὲ ἐρεθίζωνται ἐξ αὐτοῦ, εἶναι ἡ ὁλόψυχος καὶ ὁλόθερμος ἀφοσίωσις εἰς τὰ καθήκοντα ἡμῶν, καὶ τὸν ὑψηλὸν σκοπόν, ὃν ἐπιδιώκουσι ταῦτα, εἴτε ἐπιστημονικὰ εἶναι, εἴτε πολιτικά, εἴτε κοινωνικά, εἴτε ἐπαγγελματικά, εἴτε οἰκογενειακά· διότι, ὅταν ἡ τοιαύτη ἀφοσίωσις πλημμυρίσῃ τὴν καρδίαν, δὲν μένει πλέον χῶρος ἐν αὐτῇ πρὸς καλλιέργειαν οἱουδήποτε αἰσθήματος μὴ συγγενοῦς πρὸς τὴν ἀφοσίωσιν ταύτην· ὅταν ἡ τοιαύτη ἀφοσίωσις κατακυριεύσῃ τοῦ ὅλου ἡμῶν ἀνθρώπου, δὲν μένει πλέον καιρὸς ὅπως σπαταλᾶται πρὸς πράγματα ἀπομακρύνοντα ἀπ᾿ αὐτῆς. Τοιαύτην δὲ εὐγενῆ ἀφοσίωσιν ὀφείλει νὰ ἔχῃ καὶ ὁ ἐπίσημος καὶ ὁ ἀφανὴς καὶ ὁ ἐπιστήμων, ὁ ἐργαζόμενος ἀνιδιοτελῶς ὅπως προαγάγῃ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ καὶ διὰ ταύτης ὠφελήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς καὶ ὁ χειρῶναξ, ὁ ἀποβλέπων εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ οὐχὶ ἁπλῶς ὡς εἰς μέσον ὑλικῆς συντηρήσεως, ἀλλὰ πρωτίστως ἐξυπηρετήσεως τοῦ πλησίον ἀπὸ ὡρισμένης ἀπόψεως, ἥτις ἀποτελεῖ ἕνα λίθον ἐν τῷ καταρτισμῷ τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος, εἰς τὴν συντήρησιν καὶ εὐπρέπειαν τοῦ ὁποίου συντελεῖ καὶ ὁ τιμίως καὶ εὐσυνειδήτως ἐργαζόμενος ἄσημος χειρῶναξ.

Πόθεν δὲ θὰ ἀντλήσωμεν τὴν πρὸς τὴν ἀφοσίωσιν ταύτην δύναμιν, δι᾿ ἧς θὰ ἐμπεδωθῶμεν εἰς τὴν εὐγενῆ τῆς ὑπομονῆς ἀρετὴν καὶ θὰ σωθῶμεν ἐκ τοῦ ναυαγίου ἐν τοῖς κύμασι τῶν πικριῶν καὶ τῶν παρεξηγήσεων, ἐν τοῖς ὁποίοις πολλοὶ μικρόψυχοι καταποντίζονται; Πόθεν ἀλλαχόθεν, εἰ μὴ ἐκ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἥτις διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς περὶ τῆς ἀνωτέρας καταγωγῆς καὶ ἀξίας τῆς ψυχῆς ἡμῶν, περὶ τῆς αἰωνιότητος τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ τῆς κατ᾿ αὐτὴν ἐπικρατήσεως ἀπολύτου δικαιοσύνης, διὰ τῶν ἐξόχων αὐτῆς παραδειγμάτων ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς μέχρι τοῦ ἀφανεστέρου ὀπαδοῦ, τοῦ αἴροντος μαρτυρικῶς τὸν σταυρὸν παντοειδῶν πικριῶν καὶ μὴ προδίδοντος μηδὲ μέχρι ῥήματος τὸ καθῆκον καὶ τὴν ἀγάπην. Διὰ πάντων τούτων, γράφομεν, ἀποτελεῖ πλουσίαν καὶ ἀνεξάντλητον πηγὴν πάσης ὑπομονῆς καὶ γενναίας εἰς τὸ καθῆκον ἐγκαρτερήσεως καὶ ἀποβαίνει ὡραία θρησκεία καὶ ἀπὸ φιλοσοφικῆς καὶ ἀπὸ αἰσθηματικῆς ἀπόψεως.

Ἀρχιμ. ΑΝΔΡΕΑΣ Χρ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἐκκλησιαστικά.

***Ἱερὰ Σύνοδος:** Συνεδρία 23 Ἰαν.* Συζητήσεως γενομένης περὶ ἱδρύσεως φυλακῶν διὰ τοὺς κληρικούς, κατηρτίσθη Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Σεβ. Ἐπισκόπων Δημητριάδος κ. Γερμανοῦ καὶ Γυθείου-Οἰτύλου κ. Διονυσίου, καὶ τοῦ Καθηγ. κ. Τριανταφυλλοπούλου.

— Ἀνετέθη εἰς τὸν Σεβ. Ἐπίσκοπον Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Ἀμβρόσιον ὅπως μελετήσῃ τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν ἐν τοῖς σχολείοις.

Συνεδρίαα 25 Ἰαν. Ἐνεκρίθη διὰ Β. Δ. ἡ ἀπόλυσις τοῦ ἱερέως Χρήστου Λαμπροπούλου ὡς μέλους τῆς Ἐπισκοπικῆς Ἐπιτροπῆς Μεσσηνίας.

— Ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀνεκοινώθη τῇ Ἰ. Σ. ὅτι τὸ εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους τοῦ Κράτους ἀπονεμηθὲν πρόσθετον ἐπὶ τοῦ μισθοῦ ἐπίδομα ἀπενεμήθη καὶ εἰς τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς.

— Συνεπείᾳ ἐρωτήματος τῆς Ἰ. Σ, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀπεφήνατο ὅτι διὰ τοῦ Νόμου 1243 ἐπιτρέπεται ἡ εἰς ἐφημερίους χειροτονία τῶν πρὸ αὐτοῦ κεχειροτονημένων διακόνων.

Βυζαντιναὶ σπουδαί. — Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ ἐγένετο ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς «Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν» διὰ δημοσίας συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου. Πρῶτος τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Σεβ. Μητροπολίτης τονίσας τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ κατὰ καθῆκον ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν, εἶτα δ' ἀνέπτυξε τὸν σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας ὁ ἐκ τῶν συμβούλων αὐτῆς κ. Σωτηρίου.

— Συνεπείᾳ παρακλήσεως τοῦ Συλλόγου τῶν Ἐμποροϋπαλλήλων ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, μεταβὰς εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ αἴθουσαν μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὡμίλησεν ἐπικαίρως πρὸς τοὺς μαθητὰς τῶν Νυκτερινῶν Σχολῶν τοῦ Συλλόγου, διδάξας αὐτοὺς πολύτιμα ἀπὸ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ διδάγματα.

— Περὶ μεσημβρίαν τῆς παρελθούσης Τρίτης (29) τὸν Σεβ. Μητροπολίτην ἐπεσκέφθη ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κ. Ἐμμ. Ρέπουλης, παραμείνας παρ' αὐτῷ ἐπὶ μακρόν. Ἡ Α. Σ. ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀνεκοίνωσε τῷ κ. Ἀντιπροέδρῳ τὰς ἐξ Ἀμερικῆς ἐντυπώσεις αὐτῆς.

Ἐκκλησιαστικὴ μουσική. — Γενομένων νέων ἀρχαιρεσιῶν ἐν τῷ ἐνταῦθα «Ἐκκλησιαστικῷ μουσικῷ Συλλόγῳ», ἐξελέγησαν διὰ τὴν διετίαν 1919-1920 Πρόεδρος ὁ κ. Κωνστ. Παπαδημητρίου, Ἀντιπρόεδροι οἱ κ. κ. Κωνστ. Χριστόπουλος καὶ Νικ. Κανακάκης, Ταμίας ὁ κ. Σωτ. Τεντόπουλος, Γεν. Γραμματεὺς ὁ κ. Νικ. Παπᾶς, Εἰδ. Γραμματεὺς ὁ κ. Θεόδ. Στελλάκης, Ἔφορος ὁ κ. Μ. Πλυτᾶς καὶ Σύμβουλοι οἱ κ.κ. Ἀθαν. Ποντίδας, Παν. Ἀδριανός, Θεόδωρ. Χανιώτης, Διον. Βερτίλλης καὶ Γεώργ. Σακελλαρίδης.

Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. — Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῇ παρελθούσῃ Τετάρτῃ (30) ἱερουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἐτελέσθη ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ ἡ θεία λειτουργεία καὶ τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ἀοιδίμων ἱδρυτῶν, εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου, παρόντων τοῦ κ. Πρυτάνεως τῶν Πανεπιστημίων, τῶν Κα-

θηγητῶν αὐτῶν καὶ πλήθους λαοῦ. Λόγον τῇ περιστάσει προσφορώτατον ἀπήγγειλεν ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Καποδ. Πανεπιστημίῳ Ἀρχιμ. κ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, λαβὼν ὡς θέμα τὴν δρᾶσιν τῆς ἀρχαίας Ἀσιατικῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἧς κατήγοντο οἱ τρεῖς μεγάλοι Ἱεράρχαι καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τῷ ἑλληνοστιστιανικῷ πολιτισμῷ.

Ριζάρειος Σχολή. — Ὁ μακαρίτης Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Πατρῶν Νικηφόρος Καλογερᾶς διὰ διαθήκης αὐτοῦ ὥρισεν ὅπως ἐτησίως κατὰ τὴν α΄. Κυριακὴν μετὰ τὴν 19 Ἰανουαρίου τελῆται ἐν τῷ ναῷ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Μάρκου Εὐγενικοῦ, Μητροπολίτου Ἐφέσου. Ἡ λειτουργία αὕτη ἐτελέσθη ἐφέτος τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν (20 τρ. μ.), ἱερουργήσαντος τοῦ Ἐπισκόπου Εἰρηνουπόλεως κ. Φωτίου, ὁ δὲ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμ. κ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος μετὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ὡμίλησε περὶ τοῦ μεγάλου προμάχου τῆς ὀρθοδοξίας Μάρκου, παραστήσας ὅτι ἐδικαιώθη οὗτος ἐκ τῶν ὑστέρων διὰ τῆς στάσεως, ἣν ἐτήρησε κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἁλώσεως τῆς ΚΠόλεως, ἥτις νῦν ἀπαλλάσσεται ὁριστικῶς τῶν τυράννων Τούρκων.

Ἐπιτίμησις ἀσεβείας. — Ὁ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐκδότης τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος «Ἀτλαντὶς» Σόλων Βλαστός, ἐξ ἰδιοτελοῦς σκανδαλομανίας ἀντιποιηθεὶς ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς, ἀπορρέοντα δῆθεν ἐκ τοῦ ὃν φέρει ψιλοῦ τίτλου τοῦ «Ἄρχοντος Ἐξάρχου» τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν εἰς Ἀμερικὴν ἄφιξιν τῆς ὑπὸ τὸν Σεβ. Μητροπ. Ἀθηνῶν Ἐκκλησιαστικῆς Ἀποστολῆς διελογίσθη νὰ φέρῃ προσκόμματα εἰς τὸ ἔργον της ἀποτρέπων τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν κυρίαρχον αὐτῶν Ἐκκλησίαν. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ τότε ἔτι ἐν ἐνεργείᾳ Οἰκουμ. Πατριάρχης κ. Γερμανός, ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν ἄτακτον «Ἔξαρχον» τάδε:

Ἀριθ. 1274.

Σόλωνα Ι. Βλαστόν,

«Περιῆλθεν εἰς γνῶσιν Ἡμῶν ὅτι ἡ Ὑ. Ἐντιμότης, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἐπιτίμου τίτλου τοῦ Γενικοῦ Ἐξάρχου, ἰδιοποιεῖται δικαιώματα ἀναμίξεως εἰς ὑποθέσεις ἐνοριακὰς καὶ ἰδίως φύσεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ παρεμβάλλει δυσχερείας εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ρηθεισῶν ἐνοριῶν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἣν ἔχει ἀνατεθῇ ἡ διοίκησις καὶ ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐν διασπορᾷ Ἑλληνικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τοιαῦται σκέψεις καὶ πράξεις προέρχονται ἐκ μέρους τῆς Ὑ. Ἐντιμότητος ἡ ὁποία γνωρίζει καλῶς ὅτι ὁ ἐπὶ τιμῇ τίτλος, ὁ ὁποῖος τῇ ἀπενεμήθη, δὲν συνεπάγεται πραγματικὴν ἐξουσίαν, οὐδὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπεμβάσεως εἰς ὑποθέσεις ἐνοριακάς, οὐχ ἧττον ὅμως σπεύδομεν νὰ ἐπισύρωμεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν ὑμῶν, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, ἐν ᾗ περιπτώσει παρόμοιαι πράξεις θὰ ἠδύναντο νὰ προκαλέσωσι παρεξηγήσεις, καὶ νὰ ἀπαιτήσωμεν συγχρόνως νὰ ἀποφύγητε μετὰ προσοχῆς πᾶσαν παράνομον ἀνάμιξιν εἰς πᾶσαν πρᾶξιν, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ἔργον τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐνοριῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος. Ἀναμένομεν τὴν ὑμετέραν ἀπάντησιν».

† Πατριάρχης ***Γερμανὸς***

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου. — Οἱ «Church Times» (24 Ἰαν.) ἀναγράφοντες τὴν εἰς Λονδῖνον ἄφιξιν τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Κυρίλλου, ἐκφράζουσι τὴν χαρὰν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, διότι καὶ

ῦθις εἶνε εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν ὰ χαιρετίσῃ «ἕνα διακεκριμένον ἱεράρην τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», παρέχουσι δὲ λεπτομερεῖς ιογραφικὰς αὐτοῦ πληροφορίας καὶ τατιστικὰς εἰδήσεις περὶ τῆς Ἐκκληίας τῆς Κύπρου». «Ἡ Ἐκκλησία ὕτη — λέγει σὺν ἄλλοις τὸ ἀγγλιὸν φύλλον —, ὁ κλῆρος καὶ ὁ αός της ἔχουσιν εἰδικὴν ἀξίωσιν ἐπὶ ῆς προσοχῆς καὶ τῆς συμπαθείας μας, ιότι εἶναι μία ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν ρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐκείνων, αἵτιες περιλαμβάνονται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ Βρεττανῶν ὑπηκόων, καίτοι εἶνε δυνατόν, ἐν τῇ νέᾳ διαρρυθμίσει τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Εἰρήνης, ἡ νῆσος νὰ ἐπιτύχῃ τῆς ποθητῆς ἑνώσεώς της μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὴν ἐπιτυχίαν ἐγκαρδίως εὔχεται ὁ βρεττανικὸς λαός.

— Κατὰ τηλεγράφημα ἐκ ΚΠόλεως, ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου ὑπέβαλεν εἰς τὰ δύο Σώματα πρὸς συζήτησιν τὴν πρότασιν ὅπως ἱδρυθῇ Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον ἐν ΚΠόλει.

ΝΕΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΑΙ

[Ὁ «Ἐκκλησ. Κῆρυξ» ἀναφέρει μετὰ συντόμου κρίσεως πᾶν σύγγραμμα εἴτε μελέτημα ἐν εριοδικῷ ἢ φύλλῳ, τοῦ ὁποίου ἀντίτυπον ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν αὐτοῦ].

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

εἰς τὴν ἐν τοῖς ὑπ᾽ ἀριθ. 179 καὶ 180 φύλλοις τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ ῆρυκος» ἐπίκρισιν τῆς ὑπ᾽ ἐμοῦ συγγραφείσης Ἱερᾶς ἱστορίας τῆς Παιᾶς Διαθήκης.

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντά!

Εἰς τὰ μνημονευόμενα φύλλα τοῦ ἀξιολόγου περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον διευθύετε, ἀνέγνωσα ἐπίκρισιν τῆς ὑπ᾽ ἐμοῦ συγγραφείσης Ἱερᾶς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς ιαθήκης, πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς α΄ τάξεως τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου.

Ἐν τῇ ἐπικρίσει ταύτῃ ὁ γράφων θεωρῶν ἀναμφισβήτητον τὴν εὐστοχίαν ὰι διαύγειαν καὶ φωτεινότητα τῶν ἀντιλήψεών μου περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς αλαιᾶς Διαθήκης, ὡς διετύπωσα ταύτας ἐν ἄρθρῳ μου ἐν τῇ Ἐκπαιδευτικῇ πιθεωρήσει (Α΄, α΄, 1-4), εὑρίσκει ὅτι δὲν ἐφήρμοσα ταύτας συνεπῶς ἐν τῇ τ᾽ ἐμοῦ συγγραφείσῃ Ἱερᾷ ἱστορίᾳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Προφανῶς ὁ ἀξιότιμος κ. ἐπικριτὴς δὲν θὰ ἔδωκε τὴν δέουσαν προσοχὴν ς τὸ συμπέρασμα τῆς ὡς ἄνω διατριβῆς μου, καθ᾽ ὃ «ἐπειδὴ ὁ μικρὸς παῖς οῦ δημοτικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ σχολείου δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσῃ καὶ ἐκτιήσῃ τὸ ὑψηλὸν περιεχόμενον τοῦ θεοπνεύστου βιβλίου τῆς Π. Διαθήκης· ομίζω ἀπαραίτητον νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ ἐλάχιστα ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα διδασκαλία τῆς Π. Δ. εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ἤτοι μόνον εἰς ὅσα συντεοῦσι πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ κατανόησιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, νὰ ὁρισθῇ δὲ ἐν πρώτῃ τοῦ γυμνασίου εἰδικὸν μάθημα, δίωρον καθ᾽ ἑβδομάδα, ἀποκλειστικῶς ὰ τὴν Π. Διαθήκην».

Ἐφόσον ὅμως ἡ γνώμη μου περὶ περιορισμοῦ τῆς διδασκαλίας τῆς Π. Δ. ἐν τῇ α΄ τοῦ Ἑλληνικοῦ δὲν ἔχει ἤδη ἐφαρμοσθῇ, ἐξακολουθεῖ δὲ ἰσχῦον τὸ πρόγραμμα τῆς διώρου διδασκαλίας τῆς Π. Δ. ἐν τῇ τάξει ταύτῃ, συνέταξα τὸ βιβλίον μου συμφώνως πρὸς τὸ ἰσχῦον πρόγραμμα, λαβὼν ὑπ᾽ ὄψει ὅτι δέον νὰ προσφερθῇ ὕλη ἱκανὴ ἵνα ἐπαρκέσῃ διὰ τὴν δίωρον καθ᾽ ἑβδομάδα διδασκαλίαν. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν αἱ ἐν τῇ διατριβῇ μου ἐκεῖναι θεωρίαι, ἐφαρμοσταὶ μόνον ἐφόσον ἐφηρμόζοντο οἱ ὅροι οὓς αὗται προϋποθέτουσι, δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ἐν τῳ ἐκδοθέντι βιβλίῳ μου πλήρη ἐφαρμογήν, ἂν καὶ πανταχοῦ προσεπάθησα νὰ τηρήσω, ἐφόσον ἦτο δυνατόν, τὰς τεθείσας ἀρχάς.

Ἀλλ᾽ ἐνῷ κατὰ ταῦτα οὐδεμία ὑπάρχει ἀσυνέπεια μεταξὺ θεωρίας καὶ ἐφαρμογῆς ὡς πρὸς ἐμέ, τουναντίον μεγάλας ἀντιφάσεις παρατηρῶ εἰς τὰς γνώμας τοῦ κ. ἐπικριτοῦ· διότι, ἐνῷ ἀφ᾽ ἑνὸς θεωρητικῶς ἐκθειάζει τὰς γνώμας μου, εὑρίσκων ἐν αὐταῖς φωτεινότητα, εὐστοχίαν καὶ διαύγειαν ἀντιλήψεων, ἐλέγχει ἀφ᾽ ἑτέρου ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστον τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐφαρμογὴν τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν.

Καὶ δή: 1ον) Ἐνῷ ζητῶν τὴν ὡς οἷόν τε ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἁπλοποίησιν τῆς παρεχομένης ὕλης, ὥστε νὰ καταστῇ τὸ μάθημα τερπνὸν καὶ πράγματι καρποφόρον, προσφέρω ὕλην ἱστορικήν, ἄνευ θεωριῶν καὶ τάσεων, ὁ κ. ἐπικριτής, λησμονῶν ὅτι οἱ παῖδες εὐχερῶς καὶ εὐχαρίστως μανθάνουσιν ἱστορίας, ἐξ ὧν πολλὰ δύνανται νὰ διδαχθῶσιν, ἀλλ᾽ ὅτι δὲν φιλοσοφοῦσιν οὔτε δύνανται νὰ φιλοσοφῶσι, μὲ ἐλέγχει διότι ὑπεράνω τῆς ἱστορικῆς ὕλης, ὡς τινος σωματικοῦ, δὲν ἀφίνω νὰ κυριαρχῇ καὶ νὰ φαίνεται τὸ θεῖον στοιχεῖον, ἡ ἀποκάλυψις· μὲ ἐλέγχει προσέτι διότι δὲν καταδεικνύω τὴν βαθμιαίαν πρόοδον τῆς ἀποκαλύψεως καὶ δὲν διαζωγραφῶ τὴν αἰτιώδη σχέσιν τῶν σταδίων αὐτῆς, ὅτι δὲν προετοιμάζω τὴν προσδοκίαν τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καὶ δὲν ἐξαίρω τὴν σημασίαν τῆς Π. Δ. ὡς παιδαγωγοῦ εἰς Χριστόν, καὶ ὅτι δὲν κατασκευάζω γέφυραν μετάγουσαν ἀπὸ τῆς παλαιᾶς εἰς τὴν καινὴν διαθήκην! Μὲ ἐλέγχει προσέτι διότι ἀντιπαρέρχομαι τὰ περὶ πρωτοευαγγελίου, περὶ συμβολισμοῦ τοῦ ὄφεως ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ μάλιστα περὶ προφητῶν «προσφερομένων, καὶ αὐτῶν τούτων τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν(!), ὡς καὶ σκιαγραφίας τῆς ἠθικῆς καταστάσεως καὶ διδακτικῆς ἐνεργείας τῶν προφητῶν» !!

Ἀλλὰ δι᾽ ὄνομα Θεοῦ! δι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς συνέγραψα ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, διὰ νὰ ἀπαλλάξω τοὺς δυστυχεῖς παῖδας τῆς πρώτης τοῦ ἑλληνικοῦ ὅλων αὐτῶν τῶν ἀκαταλήπτων δι᾽ αὐτοὺς πραγμάτων. Καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ παραθέσω ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα ζητεῖ ὁ κ. ἐπικριτής, πρὸς τί νὰ γράψω νέον βιβλίον; μήπως ὅλα αὐτά, δὲν περιέχονται εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα ἐγχειρίδια;

(ἕπεται συνέχεια).

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ: Ἀθηνῶν δρχ. 10, Ἐπαρχιῶν δρχ. 12, Ἐξωτερικοῦ δρχ. 15.
Ἕκαστον τεῦχος δρχ. 0.35.

Διευθυντὴς ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
Τακτικὸς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.
Γραφεῖα ἐν τῇ ἱ. Μητροπόλει Ἀθηνῶν.

Ἀπευθυντέον: Ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν Σύνταξιν: Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ «Ἐκκλ. Κήρυκος».— Δι᾽ ἐμβάσματα συνδρομῶν καὶ ἀποστολὴν τοῦ φύλλου: Πρὸς τὴν Διαχείρισιν τοῦ «Ἐκκλ. Κήρυκος».